

GIẢI PHÁP BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI Ở VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

✎ TS. NGUYỄN QUỐC NGHI
Trường Đại học Cần Thơ

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Loại hình du lịch sinh thái ở đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) bắt đầu khởi sắc từ thập niên 1990 của thế kỷ 20. Các tuyến điểm gắn với du lịch sinh thái ở vùng ĐBSCL rất được du khách nước ngoài ưa chuộng. Theo Tổng cục Du lịch, giai đoạn 2006 - 2015, lượng khách du lịch đến vùng ĐBSCL tăng trung bình 11%/năm, tổng thu từ khách du lịch tăng trung bình 23,6%/năm. Để đạt được thành quả này, các địa phương đã tận dụng tốt những lợi thế so sánh về nguồn lợi tài nguyên du lịch của khu vực. Tuy nhiên, một số điểm du lịch sinh thái ở khu vực ĐBSCL đã giảm dần sức hút đối với du khách do sự đơn điệu và trùng lặp dịch vụ, đặc biệt là vấn nạn ô nhiễm môi trường sinh thái. Vì vậy, để phát triển du lịch bền vững, ngành du lịch ĐBSCL cần có những giải pháp thiết thực mang tính cấp thiết nhằm bảo vệ môi trường sinh thái và phát triển du lịch mang tính bền vững.

2. ĐÔI NÉT VỀ DU LỊCH SINH THÁI VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

Vườn sinh thái: với nhiều ưu đãi của thiên nhiên, vùng ĐBSCL được biết đến là vùng đất hiền hòa, khí hậu mát mẻ, cây lành trái ngọt cùng nhiều sản vật

thiên nhiên ban tặng, đặc biệt chính là hệ thống kênh rạch chằng chịt cùng rừng xanh và biển đảo đã tạo cho ĐBSCL một hệ sinh thái đa dạng và phong phú. Tại đây, du khách có thể tham quan những vườn quốc gia, sân chim với vô số chim muông và động thực vật quý hiếm, phải kể đến như: vườn quốc gia Tràm Chim, vườn cò Tháp Mười (Đồng Tháp); vườn quốc gia Phú Quốc (Kiên Giang); vườn quốc gia U Minh Thượng và U Minh Hạ, rừng đước Năm Căn (Cà Mau)... Song song đó, ĐBSCL còn hấp dẫn du khách với rất nhiều vườn hoa rực rỡ sắc màu và vườn cây ăn trái bạt ngàn, trĩu quả như: làng hoa kiểng Sa Đéc (Đồng Tháp), vườn hoa kiểng Thanh Tâm (Long An), làng trái cây Cái Mơn (Bến Tre)... Bên cạnh đó, những cù lao nổi tiếng như cồn Phụng, cồn Ốc, cồn Quy, cồn Tiên (Bến Tre), cồn Mỹ Phước (Sóc Trăng), cồn Thới Sơn (Tiền Giang), Cù Lao An Bình (Vĩnh Long)... đã thu hút rất nhiều du khách trong và ngoài nước.

Chợ nổi: chợ nổi là một hình thức đặc thù của vùng sông nước ĐBSCL mà từ lâu dân cư nơi đây đã sáng tạo ra. Chợ nổi ở vùng ĐBSCL được hình thành tự phát, do đó cảnh sinh hoạt là rất tự nhiên, đem lại cho du khách nhiều điều thú vị. Có thể kể đến một số thương hiệu

chợ nổi như: Chợ nổi Cái Bè (Tiền Giang), Chợ nổi Trà Ôn (Vĩnh Long), chợ nổi Cái Răng, Phong Điền (Cần Thơ), chợ nổi Ngã Bảy (Hậu Giang), chợ nổi Ngã Năm (Sóc Trăng), chợ nổi Sông Trẹm (Cà Mau)... Tại các khu chợ nổi, những loại hàng hóa được bày bán trên ghe, thường thì mỗi ghe sẽ chuyên bán một loại mặt hàng, phổ biến nhất là nông sản đặc trưng vùng ĐBSCL. Khi đến đây, du khách có thể thuê những chiếc ghe, xuống để có thể tham quan, mua sắm các hàng hóa, các loại trái cây, đặc sản của vùng. Ngoài việc được tận hưởng thú vui sông nước, ngắm cảnh làng quê trù phú bên sông, du khách còn mua được trái cây, rau quả, cá tôm và nhiều sản vật tươi sống, còn nguyên hương vị đồng quê, miệt vườn. Bên cạnh đó, du khách còn có thể giao tiếp với cư dân bản địa để tìm hiểu lối sống văn hóa rất đặc trưng của vùng sông nước Tây Nam Bộ.

Làng nghề truyền thống: trải qua hơn 300 năm hình thành và phát triển, ĐBSCL hiện đang lưu giữ một bề dày giá trị văn hóa truyền thống với những sắc thái riêng, đặc trưng của vùng sông nước, trong đó phải kể đến chính là các làng nghề truyền thống. ĐBSCL có hàng trăm làng nghề truyền thống, trong đó nhiều làng nghề trở thành nét đặc trưng của mỗi địa phương mà khi nhắc đến các địa phương du khách sẽ liên tưởng ngay đến những sản phẩm đặc trưng. Có thể kể đến các làng nghề nổi tiếng như: Cần Thơ có làng nghề đan lưới Thơm Rơm, bánh tráng Thuận Hưng; An Giang có làng dệt thổ cẩm, đường thốt nốt, mắm

cá; Vĩnh Long có làng nghề: làm gốm, đan lát, đan lục bình, bánh tráng...; Sóc Trăng có bánh pía, Lạp Xưởng; Bến Tre có kẹo dừa, các mặt hàng thủ công mỹ nghệ làm ra từ cây dừa... Thời gian qua, một số địa phương ở vùng ĐBSCL đã gắn kết phát triển các làng nghề truyền thống với phát triển du lịch sinh thái địa phương, từ đó thu hút khách du lịch, đặc biệt là những du khách quốc tế đến tham quan, mua sắm. Bên cạnh đó, nhiều du khách còn là tác nhân góp phần quảng bá thương hiệu cho các làng nghề thủ công truyền thống.

3. THỰC TRẠNG Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG TẠI CÁC ĐIỂM DU LỊCH SINH THÁI Ở VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

Ô nhiễm môi trường tại vườn du lịch sinh thái: trong thời gian gần đây, sức hút của các điểm du lịch sinh thái ở vùng ĐBSCL ngày càng cao, đặc biệt là vào các dịp lễ, hội. Chính vì thế, tình trạng quá tải lượng du khách thường xuyên xuất hiện tại một số điểm du lịch sinh thái nổi tiếng. Tình trạng này đã dẫn đến vấn đề quản lý ô nhiễm môi trường nằm ngoài tầm kiểm soát của các điểm du lịch. Hiện tượng các vỏ chai nước, vỏ đồ hộp, những túi ni lông, thức ăn thừa... bị một số khách du lịch vô tư vứt bừa bãi tại các điểm du lịch sinh thái. Hệ thống xử lý chất thải của các nhà vệ sinh ở các điểm du lịch sinh thái chưa đạt tiêu chuẩn, điều này ảnh hưởng đến mỹ quan điểm du lịch sinh thái và gây ô nhiễm môi trường. Bên cạnh đó, một bộ phận nhân viên tại điểm du lịch và hướng dẫn viên du lịch chưa nhận thức tốt vấn đề bảo vệ

môi trường, chưa có nhiều hành động tích cực để giữ gìn vệ sinh chung. Điều này đã làm cho vấn nạn ô nhiễm môi trường tại các điểm du lịch sinh thái càng thêm trầm trọng.

Ô nhiễm môi trường tại chợ nổi: hầu hết, các chợ nổi tại vùng ĐBSCL đều mang tính tự phát nên không có sự quản lý, tổ chức chính thức, chính vì thế hoạt động kinh doanh chủ yếu ở qui mô nhỏ lẻ, hiệu quả thấp. Bên cạnh đó, nhiều thương lái tham gia buôn bán trên sông không có ý thức giữ gìn môi trường sống xung quanh. Họ vớt các mặt hàng nông sản như trái cây, rau, khoai khô héo, hư hỏng hoặc biến chất, giảm chất lượng xuống dòng sông, gây ô nhiễm nguồn nước. Những rác thải khó phân hủy như bịch ni-lông, cao su trôi lênh bênh trên sông gây mất mỹ quan, ô nhiễm môi trường và làm cho phương tiện di chuyển trên sông gặp nhiều khó khăn. Bên cạnh đó, ô nhiễm môi trường tại chợ nổi không chỉ là hậu quả từ công việc buôn bán mà còn từ sinh hoạt của những gia đình đang sinh sống tại các khu chợ nổi.

Ô nhiễm môi trường tại các làng nghề: hiện nay, vùng ĐBSCL có hàng trăm làng nghề truyền thống. Nhìn chung, tình hình hoạt động sản xuất kinh doanh của các đối tượng tham gia tại các làng nghề còn gặp nhiều khó khăn, đặc trưng công nghệ sản xuất và thiết bị ở các làng nghề phần lớn lạc hậu, chắp vá. Bên cạnh đó, trong thời gian qua, hoạt động của các làng nghề truyền thống đã và đang gây ra những ảnh hưởng nhất định đến môi trường và đến sức khỏe cộng đồng. Nguyên nhân chủ yếu là do

nhiều làng nghề chưa tổ chức thu gom chất thải, chưa xử lý đúng quy định. Các hộ tham gia làng nghề chưa nhận thức được tác hại lâu dài của ô nhiễm môi trường, chỉ quan tâm đến lợi nhuận trước mắt nên thường sử dụng các nhiên liệu rẻ tiền, hóa chất không được kiểm định nhằm hạ giá thành sản phẩm. Song song đó, công tác tuyên truyền và giáo dục nhận thức bảo vệ môi trường tại các làng nghề chưa được chú trọng. Khâu xử lý rác thải, khói bụi trong sản xuất từ các làng nghề truyền thống ngày càng báo động.

4. GIẢI PHÁP BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI Ở VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

Với đặc thù của vùng ĐBSCL, loại hình du lịch sinh thái cần được chính quyền địa phương quan tâm, đầu tư đúng mức. Tuy nhiên, để phát triển du lịch sinh thái bền vững thì vấn đề bảo vệ môi trường rất cần có sự vào cuộc mạnh mẽ của các đơn vị quản lý du lịch, công ty lữ hành, hộ dân làm du lịch và cộng đồng dân cư. Dưới đây là các giải pháp góp phần bảo vệ môi trường gắn liền với phát triển du lịch sinh thái vùng ĐBSCL:

Thứ nhất, ngành du lịch địa phương cần tranh thủ vận động sự hợp tác, hỗ trợ của các tác nhân tham gia vào loại hình du lịch sinh thái để tham mưu cho lãnh đạo địa phương trong việc hoạch định chiến lược phát triển du lịch sinh thái, qui hoạch các điểm du lịch sinh thái gắn với bảo vệ môi trường. Đặc biệt, các dự án đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng du lịch sinh thái cần có đánh giá tác động môi

trường, có biện pháp hạn chế mức thấp nhất tác động đến cảnh quan môi trường sinh thái du lịch.

Thứ hai, ngành du lịch địa phương cần thường xuyên tổ chức các chương trình hành động, chỉ đạo kịp thời về công tác vệ sinh môi trường tại các chợ nổi, làng nghề truyền thống, vườn sinh thái... Tổ chức tốt các hoạt động môi trường như mít tinh, cổ động, làm vệ sinh đường phố, trồng cây xanh, đặt thùng rác ở nơi công cộng; làm panô, áp phích, tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng để cộng đồng dân cư có ý thức bảo vệ môi trường tại các điểm tham quan du lịch. Song song đó, tuyên truyền sâu rộng những lợi ích mà du lịch sinh thái gắn liền với bảo vệ môi trường mang lại cho cộng đồng dân cư địa phương. Tích cực tổ chức các hoạt động gây quỹ bảo vệ môi trường như: các cuộc thi đua thuyền, chuyển trái cây giữa các ghe, thi sản xuất các sản phẩm nghề truyền thống của địa phương... Số tiền thu được từ các hoạt động này dùng để gây quỹ bảo vệ môi trường.

Thứ ba, ngành du lịch địa phương cần phối hợp với các công ty lữ hành, hộ dân làm du lịch để tổ chức các khóa đào tạo, tập huấn nâng cao nhận thức về chất lượng phục vụ du lịch gắn với công tác bảo vệ môi trường tại các khu du lịch sinh thái. Thường xuyên tổ chức các sân chơi cho lao động trong ngành nhằm nâng cao ý thức tự rèn luyện, ý thức bảo vệ môi trường trong từng hoạt động du lịch hàng ngày. Thường xuyên tổ chức các đoàn tham quan, học hỏi và chia sẻ kinh nghiệm về các điểm du lịch đã xây

dựng thành công mô hình du lịch sinh thái gắn liền với bảo vệ môi trường. Tuân thủ mọi quy định của nhà nước đối với việc sử dụng hợp lý các nguồn tài nguyên thiên nhiên và bảo vệ môi trường. Hưởng ứng và kết hợp chặt chẽ giữa các đơn vị hữu quan trong các hoạt động bảo vệ môi trường.

Thứ tư, các đơn vị lữ hành cần liên kết với các khu du lịch sinh thái, hộ dân làm du lịch trong việc đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ du lịch sinh thái, đặc biệt là phương tiện bảo vệ môi trường và giữ gìn vệ sinh công cộng. Thường xuyên tổ chức các chương trình nâng cao nhận thức bảo vệ môi trường của đội ngũ nhân viên tại điểm đến và hướng dẫn viên du lịch. Đồng thời, cùng phối hợp tổ chức các hoạt động nâng cao nhận thức của du khách về vấn đề bảo vệ môi trường thông qua các hình thức du lịch sinh thái mới như: du lịch trồng cây, du lịch xanh - bảo vệ cuộc sống, du lịch chung tay vì cộng đồng, du lịch cây trái vườn xanh... Luôn theo đuổi tôn chỉ khai thác phải luôn gắn liền với bảo tồn tài nguyên thiên nhiên và môi trường du lịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyen Quoc Nghi (2011), A Decade-Long Development of Vietnam Tourism: Achievements, Limits and Solutions, Economic Development Review, Number 201, pp. 46-51.
2. Nguyễn Quốc Nghi và Nguyễn Thị Bảo Châu (2012), Ô nhiễm môi trường ở chợ nổi, Tạp chí Du lịch Việt Nam, số 5/2012, trang 19-20.